

Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ

Αναμφισβήτητα, η θρησκεία της αρχαίας Αιγύπτου είναι κάτι παραπάνω από ενδιαφέρουσα. Για αυτόν που αναζητάει απαντήσεις για το υπαρξιακό, αλλά και για αυτόν που απλά θέλει να ενημερωθεί για μια προϊστορική πιστή ενός από τους μεγαλύτερους και σπουδαιότερους πολιτισμούς όπως είναι ο αρχαίος αιγυπτιακός, δεν έχει παρά να μελετήσει την Φαραωνική θρησκεία. Η θρησκεία ήταν πολύ σημαντική στους αρχαίους Αιγυπτίους. Επηρεάστηκε έντονα από την παράδοση, η οποία τους ανάγκασε να αντισταθούν στις διάφορες κοινωνικοπολιτικές αλλαγές.

Οι Αιγύπτιοι δεν εξέτασαν τις πεποιθήσεις που είχαν παραδοθεί σε αυτούς, ούτε επιθύμησαν την αλλαγή στην κοινωνία τους. Ο κύριος στόχος τους σε όλη την ιστορία τους ήταν να μιμηθούν τους όρους που θεώρησαν ότι υπήρχαν από την αρχή της δημιουργίας του κόσμου.

Μια από τις πολύ ισχυρές παραδόσεις ήταν αυτή του θεϊκού βασιλείου. Στο θεϊκό βασίλειο επικρατεί η πεποίθηση ότι ο Φαραώ δεν ήταν μόνο ο βασιλιάς (πολιτικός κυβερνήτης) αλλά και θεός ταυτόχρονα. Ο Φαραώ συνδέθηκε με τον θεό Ωρος, γιο του θεού Ρα, θεό του ήλιου. Αργότερα όταν πέθαινε γινόταν ο θεός Οσιρις όπου βοηθούσε τους Αιγυπτίους στην μετά θάνατον ζωή τους.

Λόγω των πεποιθήσεών τους, Ο Φαραώ κατείχε τεραστία πολιτική και θεϊκή δύναμη. Επιπλέον, οι ιερείς στην αρχαία Αίγυπτο ήταν επίσης πολύ ισχυροί. Όταν τα πράγματα πήγαιναν καλά, οι άνθρωποι θεωρούσαν τον ιερέα και τον Φαραώ ότι έκαναν σωστά την δουλειά τους, όταν τα πράγματα στη χώρα δεν πήγαιναν καλά, οι άνθρωποι θεωρούσαν τον Φαραώ και τους Ιερείς υπαίτιους

Η θρησκεία της αρχαίας Αιγύπτου ήταν πολυθεϊστική με μια μικρή χρονική περίοδο μονοθεϊσμού. Η θρησκεία τους φιλοξένησε περίπου 700 διαφορετικούς θεούς και θεές. Επιπλέον, δεν ήταν ασυνήθιστο για τις θεότητες να συνδυαστούν και να διαμορφώσουν μια νέα θεότητα.

Μια από τις διασημότερες πτυχές των αιγυπτιακών θρησκευτικών πεποιθήσεων ήταν οι ιδέες τους όσον αφορά τη μετά θάνατον ζωή. Θεώρησαν ότι το φυσικό σώμα έπρεπε να συντηρηθεί για να επιτρέψει μια θέση στο πνεύμα τους να κατοικήσει στη μετά θάνατον ζωή. Λόγω αυτού, μουμιοποιήσεις εκτελεστήκαν για να συντηρηθεί το σώμα. Επίσης, μεγάλες πυραμίδες κατασκευάστηκαν ως τάφοι για τους Φαραώ στο παλαιό βασίλειο.

Στις πεποιθήσεις των Αιγυπτίων περί ψυχής περιλαμβανόταν η πίστη πως με την ταρίχευση και την μουμιοποίηση διατηρείτο η ταυτότητα του ατόμου στην μεταθανάτια ζωή. Στην Αίγυπτο οι νεκροί τοποθετούνταν αρχικά σε καλαμμένα φέρετρα στην καφή άμμο -τούτο είχε ως αποτέλεσμα την ταχεία αφυδάτωση του σώματος και την επιβράδυνση της αποσύνθεσης- και επακόλουθα θάβονταν. Τη συγκεκριμένη ταφική πρακτική ακολούθησαν οι ξύλινοι τάφοι και η εκτεταμένη διαδικασία της μουμιοποίησης, γεγονός που οδήγησε στην ανάπτυξη σύνθετων ταφικών τελετουργικών. Η ταρίχευση αναπτύχθηκε από τους Αιγυπτίους κατά τη διάρκεια της

4ης Δυναστείας. Αφαιρούνταν όλοι οι μαλακοί ιστοί, ενώ οι κοιλότητες πλένονταν και γεμίζονταν με νάτρον. Κατόπιν ολόκληρο το σώμα εμβυθιζόταν σε νάτρον. Καθώς θεωρείτο αδίκημα επί ποινή λιθοβολισμού οποιαδήποτε βλάβη στο σώμα του Φαραώ, ακόμα και μετά θάνατον, εκείνος που έκανε την τομή στο υπογάστριο διωκόταν τελετουργικά (αποτροπαϊκά) με λιθοβολισμό ως μιανός.

Μετά την εμβάπτισή τους, τα σώματα αλείφονταν εσωτερικά και εξωτερικά με ρητίνες, για να διατηρούνται και τυλίσσονταν με επιδέσμους από λινό ύφασμα, με ενσωματωμένα φυλακτά και τάλισμαν. Στην περίπτωση του Φαραώ ή μελών της οικογενείας του και υψηλών αξιωματούχων το σώμα τοποθετείτο σε μια σειρά αλληλοκαλυπτόμενων φέρετρων. Το μεγαλύτερο και εξωτερικό -μέσα στο οποίο τοποθετούνταν με σειρά όλα τα άλλα- ήταν συνήθως μια λίθινη σαρκοφάγος. Οι πνεύμονες, το συκώτι το στομάχι και τα έντερα διατηρούνταν ξεχωριστά, αποθηκευμένα σε σφραγισμένο αγγείο, το οποίο προστάτευαν οι τέσσερις γιοι του Ώρου. Στη διαδικασία της μουμιοποίησης περιλαμβάνονταν ενίοτε και ζώα των οικογενειών των αιγυπτίων αριστοκρατών, αλλά το πιθανότερο είναι πως ήταν αναπαραστάσεις των θεών.

Η Αιγυπτιακή Βίβλος των Νεκρών είναι μια σειρά διακοσίων αποσπασματικών κειμένων, ύμνων και εικόνων γραμμένων σε πάπυρο, που θάβονταν μαζί με τον νεκρό ή ζωγραφίζονταν στους τοίχους, για να διευκολύνουν το πέρασμά του στον κάτω κόσμο. Ένα από τα γνωστότερα παραδείγματα της Βίβλου των Νεκρών είναι Ο πάπυρος του Άνι, περ. 1240 Π.Κ.Ε., στον οποίο, επιπρόσθετα στα κείμενα, περιέχονται πολλές εικόνες του Άνι και της συζύγου του στο ταξίδι τους στην χώρα των νεκρών.

Σύμφωνα με μεταγενέστερες πεποιθήσεις η ψυχή του νεκρού οδηγείται στην Αίθουσα της Κρίσης, στο Ντουάτ, από τον Άνουβι και η καρδιά του, εν είδει αρχείου της ηθικής του κατόχου της ζυγίζεται με αντίβαρο ένα φτερό που συμβολίζει την Μα'ατ (η έννοια της αλήθειας και της τάξης). Αν το αποτέλεσμα είναι ευνοϊκό, ο νεκρός οδηγείται στον Όσιρι στο Ααρού. Αν το αποτέλεσμα είναι δυσμενές, ο δαίμων Αμμίτ (Καταβροχθιστής των καρδιών) -εν μέρει κροκόδειλος, εν μέρει λέων και εν μέρει ιπποπόταμος- καταβροχθίζει την καρδιά και ο νεκρός παραμένει στο Ντουάτ.

Η αιγυπτιακή θρησκεία είχε πάνω από 700 θεούς και θεές με ποικίλες πεποιθήσεις ανάλογα με το χρονικό διάστημα της αιγυπτιακής ιστορίας που μελετάται. Ακόμη και οι Αιγύπτιοι με δυσκολία αναγνώριζαν το πλήθος αυτών των θεών από το παλαιό βασίλειο. Προσπάθησαν να απλοποιήσουν τη θρησκεία οργανώνοντας τους θεούς τους σε οικογενειακές ομάδες των οκτώ ή εννέα.

Τα στοιχεία είναι πολύ περιορισμένα στην εποχή της προ δυναστείας της Αίγυπτου (πριν από 3100 Π.Χ.). Αυτό που σήμερα γνωρίζουμε πιθανότατα μαρτυρά, ότι από νωρίς οι Αιγύπτιοι λάτρευαν τα ζώα και τα θεοποιούσαν. Κάθε κοινότητα λάτρευε τη θεότητα ή το σύνολο των θεοτήτων της.

Μετά από την ενοποίηση της Αιγύπτου, (3100 Π.Χ.) η θρησκεία εξακολουθούσε να ήταν πολυθεϊστική με μια εξαίρεση κατά την διάρκεια της βασιλείας του Ακενατον.

Κατά την διάρκεια αυτής της περιόδου Ο Φαραώ Ακένατον άλλαξε την θρησκεία της Αιγύπτου και επέβαλε τον μονοθεϊσμό, λατρεύοντας μόνο τον θεό Ατέν ο οποίος ήταν ο θεός της προστασίας. Ο Ακενατόν κήρυξε εκτός νόμου οποιαδήποτε άλλη λατρεία και έκτισε μια νέα πρωτεύουσα, την (Αμάρνα) γύρω από τον ναό του Ατέν. Η θρησκευτική του μεταρρύθμιση κράτησε μόνο μέχρι τον θάνατο του γιου του Τουτανκαμούν. Στην πραγματικότητα, η αφαίρεση του Ακενατόν και του Τουταγχαμών από τον Τοίχο των Βασιλέων είναι πιθανό να σχετίζονται με δραστικές θρησκευτικές αλλαγές.

Σύμφωνα με ορισμένους αιγυπτιολόγους, ιδιαίτερα εκείνους που εκφράζουν την ιουδαιοχριστιανική αντίληψη, δεν είναι ορθό να θεωρείται η περίοδος του Ακενατόν ως μονοθεϊστική. Κατά την άποψή τους οι πιστοί δεν λάτρευαν τον Ατέν αλλά την βασιλική οικογένεια ως πάνθεον θεοτήτων που λάμβαναν τη θελιά δύναμή τους από τον Ατέν. Σύμφωνα με άλλους αιγυπτιολόγους η περίοδος του Ακενατόν είναι μονοθεϊστική ως προς την φύση της.

Μετά την πτώση της δυναστείας Αμάρνα η αρχική θρησκεία επεβίωσε ως κυρίαρχη πίστη, έως την εγκαθίδρυση του κοπτικού Χριστιανισμού και του Ισλάμ, αν και οι Αιγύπτιοι διατήρησαν τη σχέση τους με άλλες μονοθεϊστικές λατρείες. Η Αιγυπτιακή θρησκεία με τις συγκριτικές τάσεις της πρόβαλε μικρή αντίσταση στη διάδοση του Χριστιανισμού.

Συχνά τους θεούς τους διαιρούσαν σε δύο κυρίες κατηγορίες, στους οικιακούς θεούς και τοπικούς, όπως επίσης και κρατικούς η εθνικούς.

Οι οικιακοί θεοί ήταν συχνά στις λάρνακες και πολλές φορές βρισκότουσαν στα σπίτια των πιστών. Αυτοί οι θεοί συχνά δεν είχαν οπαδούς λατρείας, ιερείς ή ναούς για να δοξάζονται. Εντούτοις αυτοί οι θεοί ήταν βασικής σπουδαιότητας στο γενικό πληθυσμό, δεδομένου ότι οι κρατικοί και οι εθνικοί θεοί φαινότουσαν συχνά απόμακροι. Δύο από τους πιο γνωστούς οικιακούς θεούς ήταν ο Μπες και ο Ταουρετ.

Οι τοπικοί και κρατικοί θεοί ήταν οι κύριες θεότητες σε ορισμένες περιοχές στην Αίγυπτο. Παραδείγματος χάριν, ο κροκόδειλος θεός ήταν συνήθως στο Φαγιούμ και στο Κομομπο. Από την ομάδα των τοπικών και κρατικών θεών, μερικοί θα κέρδιζαν την εθνική αναγνώριση και θα λατρευότουσαν σε όλη την Αίγυπτο. Παραδείγματος χάριν ο Ρα ο θεός του ήλιου, άρχισε να γίνεται εθνικός όταν αναγνωρίστηκε νωρίς από την δεύτερη δυναστεία.

Οι θεοί μερικές φορές κάνανε έναν συνδυασμό με άλλους θεούς για να κάνουν μια νέα θεότητα για λατρεία. Για παράδειγμα ο θεός Ρα συνδυάστηκε με τον κρατικό θεό Αμουν για να γίνει Αμουν-Ρα κατά τη διάρκεια της νέας εποχής του βασιλείου. Οι εθνικοί θεοί συχνά είχαν την υποστήριξη από τους Φαραώ. Για τους κοινούς ανθρώπους, η λατρεία των τοπικών ή οικιακών θεών ήταν η πιο κοινή. Οι άνθρωποι μπορούσαν επίσης να επιλέξουν να λατρέψουν τους θεούς που θα τους βοηθούσαν στο επάγγελμά τους. Παραδείγματος χάριν ένας γραφέας θα λάτρευε συχνά τον θεό Θωθ ως αρχική θεότητά του. Ο Θωθ ήταν ο θεός προστάτης των γραφέων, της γραφής, της σελήνης και της σοφίας.

Ναοί

Υπάρχουν δύο τύποι ναών που χτίστηκαν στην αρχαία Αίγυπτο. Ο πρώτος ναός ονομάζεται Cultus, αφιερώθηκε στη λατρεία ενός συγκεκριμένου Θεού της Αιγύπτου. Ένα παράδειγμα του ναού Cultus είναι ο ναός του θεού Ωρος που βρίσκεται στο Εντφου ή ο ναός της θεότητας Ισις στο Ασουαν. Ο δεύτερος τύπος ναού είναι νεκροθάλαμος όπου χτίστηκε προς τιμήν του Φαραώ και λατρεύετε συχνά εκεί ως θεός. Ένα παράδειγμα του νεκροθαλάμου ναού είναι ο ναός του Ραμσή Β που βρίσκεται στις Θήβες.

Οι ναοί στην Αίγυπτο ήταν μια αντανάκλαση της μυθολογίας των Αιγυπτίων του «νησιού της δημιουργίας.» Οι στυλοβάτες διαμορφώθηκαν στα σχέδια των φοινίκων, του παπύρου, και του λωτού. Στους ναούς Cultus, υπήρχαν δύο τύποι τελετών προς τους θεούς. Ο πρώτος ήταν μια καθημερινή τελετή του δοσίματος των προσφορών και της κάλυψης των αναγκών των θεών. Η προσφορά γινόταν συνήθως από τον ιερέα στο άδυτο του ναού. Οι απλοί άνθρωποι δεν είχαν την άδεια να μπουν στο άδυτο του ναού και θα έπρεπε να μείνουν έξω. Ο δεύτερος τύπος τελετών ήταν τα πρόσθετα φεστιβάλ. Αυτά γινόντουσαν σε διαφορετικές χρονικές στιγμές του έτους. Σε τέτοιου είδους φεστιβάλ μπορούσαν οι κοινοί άνθρωποι να συμμετέχουν στη λατρεία του θεού τους.

Οι Αιγύπτιοι είχαν τοποθετήσει πολύ μεγάλης αξία στους ναούς. Οι άνθρωποι θεωρούσαν τον Φαραώ και τους ιερείς ως μεσολαβητές για να έρθουν πιο κοντά στους θεούς. Ο ναός θεωρήθηκε η φυσική θέση όπου ο Αιγύπτιος μπορούσε να συνδεθεί με τους Θεούς.

Ιερείς

Ο ρόλος του ιερέα ήταν πολλή σημαντικός στην αρχαία αιγυπτιακή κοινωνία. Οι Αιγύπτιοι πίστευαν ότι οι θεοί ζούσαν στους ναούς. Μόνο στους ιερείς επιτρεπόταν η είσοδος στους ιερούς χώρους του ναού, και να πλησιάζουν το άγαλμα που αναπαριστούσε τον θεό ή την θεά. Οι άνθρωποι προσεύχονταν στην πύλη του ναού ή στην έδρα του Φαραώ όπου το θεωρούσαν κομβικό σημείο μεταξύ ανθρώπων και θεών.

Ο κύριος ρόλος του ιερέα ήταν να φροντίζει της ανάγκες των θεών. Δεν είχαν καμία υποχρέωση να επιβλέπουν ή να φροντίζουν τους ανθρώπους. Ποτέ δεν προσπαθούσαν να μορφώσουν τον λαό στη θρησκεία ή να τους συμβουλέψουν περί ηθικής. Οι Αιγύπτιοι πίστευαν ότι ο ρόλος του ιερέα έπαιζε σπουδαίο ρόλο στην κοινωνία γιατί φρόντιζαν της ανάγκες των θεών. Εάν οι ιερείς παραμελούσαν της ανάγκες των θεών, τότε δημιουργούνταν προβλήματα. Εξαιτίας λοιπόν της σπουδαιότητας τους είχαν καλή αποζημίωση.

Οι νέοι ιερείς συχνά επιλεγόντουσαν από τον Φαραώ. Συχνά ο Φαραώ διάλεγε για ιερείς άτομα από τον στενό του οικογενειακό κύκλο και τους τοποθετούσε στους πιο σημαντικούς ναούς. Επίσης οι ιερείς ήταν υπεύθυνοι για την ενταφίαση των νεκρών καθώς και για την διαδικασία της μουμιοποίησης.

Συνοψίζοντας τα παραπάνω μπορούμε εύκολα να πούμε ότι η Φαραωνική θρησκεία αποτελείτε κυρίως από τους θεούς, τους ναούς, τον Φαραώ, και τους ιερείς. Μια θρησκεία η οποία αρχικά φαίνεται όμοια με τις άλλες αλλά στην πορεία φαίνεται

ακόμα πιο συναρπαστική και καταλήγει να είναι για τον μελετητή κάτι παραπάνω από μια κοινή μελέτη στο χώρο της θρησκειολογίας και του πνευματισμού.

Το αιγυπτιακό πάνθεο

Άθωρ, (Hathor) - "Οίκος του Ωρου", θεά αγελάδα της αγάπης και της μουσικής.

Ακέρ, (Aker) - "the Bender", προστάτης του ταξιδεύοντος ηλίου.

Άμμουτ, (Ammut) - "Καταβροχθιστής των Νεκρών", δαίμων που καταβρόχθιζε ψυχές.

Άμων, (Amon) - "ο Κρυμμένος", θηβαϊκός βασιλεύς των νεκρών.

Ανκέτ, (Anket) - "Εναγκαλίζουσα Κυρία", θεά των υδάτων, Ελεφαντίνη.

Άνουβις, (Anubis) - "το Βασιλικό Παιδί", θεός-τσακάλι της μουμιοποίησης.

Απέπ, (Aper), ο όφις που προσπάθησε να σκοτώσει τον ήλιο.

Ατέν, (Aten), ηλιακός δίσκος.

Ατούμ, (Atum) - "ο Πλήρης", θεός του δύοντος ηλίου.

Γκεμπ, (Geb) - "Γη", θεός της γης.

Θωθ, (Thoth) - "Οδηγός", θεός-ίβις της σοφίας και της σελήνης

Ιμσέτυ, (Imsety) - "ο Ευγενικός", προστάτης του ήπατος του νεκρού.

Ιμχοτέπ, (Imhotep) - "Εκείνος που έρχεται εν ειρήνη", γιος του Πτα.

Ίσις, (Isis) - "ο Θρόνος", θεά της μαγείας.

Κεμπεχσενουέφ, (Qebehsenuf) - "Εκείνος που δροσίζει τον αδελφό του",

Προστάτης των σπλάχνων του νεκρού.

Κεπερά, (Khepera) - "Εκείνος που έρχεται σε Ύπαρξη", θεός-σκαραβαίος του ανατέλλοντος ηλίου.

Κετές, (Qetesh) - "Ιερή", Σημιτική θεά της φύσης.

Κνεμού, (Khnemu) - "Προστάτης/Εμπλουτιστής" θεός της πλημμύριδας του Νείλου.

Κχονσού, (Khonsu) - "Ταξιδιώτης", θηβαϊκός θεός της σελήνης.

Μά'ατ, (Ma'at) - "Αλήθεια", θεά της τάξης και της αλήθειας.

Μερετσεγκέρ, (Meretseger) - "Εκείνη που αγαπά τη σιγή", θεά της Κοιλιάδας των Βασιλέων.

Μεσκνέτ, Meshkhent - "Γενέθλιος τόπος", προστάτιδα θεά της γέννησης.

Μιν, (Min) - "ο Σταθερός", θεός της αρσενικής γονιμότητας

Μιχός, (Mihos) - "Αληθής έμπροσθέν τους", θεός-λέων, γιος της Μπαστέτ.

Μοντού, (Montu) - "Νομάδας", αιγυπτιακός θεός του πολέμου.

Μουτ, (Mut) - "Μητέρα", θηβαϊκή Μητέρα-Θεά.

Μπαστέτ, (Bastet) - "Καταβροχθίστρια Κυρία" Γάτα θεά του οίκου.

Μπατ, (Bat), αρχαία ουράνια θεά-αγελάδα.

Μπες, (Bes) Νάνος θεός της μουσικής και των πολεμικών επιχειρήσεων.

Μπουτό, (Buto) - "Εκείνη που είναι Πράσινη" θεά κόμπρα των Κάτω Αιγύπτου

Νεθ, (Neith) - "Εκείνη που είναι", θεά του πολέμου και της ύφανσης

Νεκχεμπέτ, (Nekhebet) - "Εκείνη που ανήκει στην Νεκχέμπ" θεά-όρνεο της Άνω

Αιγύπτου

Νεφερτέμ, (Nefertem) - "Λωτός", θεός του λωτού, Μέμφις.
Νέφθυς, (Nephthys) - "Κυρία του Οίκου" Αδελφή της Ίσιδας, σύζυγος του Σετ
Νουν, (Nun) - "Άβυσσος" θεός των αρχέγονων υδάτων.
Νουτ, (Nut) - "Ουρανός", θεά του ουρανού.
Ντουαμουτέφ, Duamutef - "Εκείνος που υμνεί την μητέρα του" Προστάτης του
στομάχου των θεών.
Όνουρις, (Onuris) - "Sky-Bearer" Πολεμιστής και ουράνιος θεός της Αβύδου.
Όσιρις, (Osiris) - "Εκείνος που βλέπει τον Θρόνο" Κύριος της μεταθανάτιας ζωής.
Ουεπουαουέτ, (Werwawet), Οφίος - "Εκείνος που ανοίγει τους δρόμους",
ψυχοπομπός.
Πτα, (Ptah) - "Δημιουργός" Μουμιοποιημένος θεός δημιουργός.
Ρε ή Ρα, (Re) - "Ήλιος", δημιουργός θεός του ήλιου.
Σατέτ, (Satet), θεά του Νείλου και της γονιμότητας.
Σεκμέτ, (Sekhmet) - "Ισχυρό Θηλυκό", θεά του πολέμου και της καταστροφής.
Σελκέτ, Selket - "Εκείνη που αναπνέει" θεά-σκορπιός της μαγείας.
Σέραπις, (Serapis) Συγκριτική θεότητα της μεταθανάτιας ζωής.
Σεσχάτ, (Seshat) - "Κυρία Γραφέας", θεά της μέτρησης.
Σετ, (Seth) - "Το Dazzle", θεός του χάους, σκότωσε τον Όσιρι.
Σοκάρ, (Sokar), θεός της νεκρόπολης της μέμφιδας.
Σομπέκ, (Sobek) - "ο Παρατηρητής", θεός των κροκοδείλων.
Σοπντέτ, (Sopdet), θεά του άστρου Σείριος.
Σου, (Shu) - "Ξηρός", θεός του αέρα.
Ταουρέτ, (Taurer) - "η Μεγάλη", θεά των γυναικών και του οίκου.
Τεφνούτ (Tefnut), θεά της υγρασίας και της βροχής.
Χαπί, (Hapi) - "Δρομέας", Θεός του Νείλου.
Χαπύ, (Hapy) - "Δρομέας" προστάτης των πνευμόνων των νεκρων.
Χε, (Heh), θεός του απείρου.
Χεκέτ, (Heket), θεά-βάτραχος του απείρου.
Όρος, (Horus) - "Υψηλά, Άνω", θεός γεράκι του ήλιου.